

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

BIELARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŭsty wydawalnia pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Беларускай Маці слава!

Травень месяц гэта сымбаль жыцця. У гэты месяц прырода пасля зімовай сьпячкі аканчальна набірае жыццёвых сіл, красы і творчага разгону.

Сымблем жыцця людскога, ягонага творства і красы маральнай зьяўляецца прадусім Маці. Вось-жа дзеля гэтага ў месяцы траўні многія сучасныя цывілізаваныя народы пасвячаюць дзень, як сьвята ў чэсьць Маці.

Думка пасвячаць адзін з траўневых дзён у чэсьць Маці паўстала ў Аўстраліі, а пасля ў 1912 г. была прынятай у Англіі. У 1913 г. сьвята Маці ўвялі Злуч. Станы Амэрыкі, у канцы вайны ў 1918 г. увяла яго Францыя, калі ўбачыла заслугі францускай Маці, складаючай на аўтар бацькаўшчыны сыноў сваіх. Крыху пазней гэтае-ж матчынае сьвята было ўведзена ў Нарвэгіі, Швэцыі і ў іншых надбалтыцкіх дзяржавах.

Беларускі народ сьвята Маці, адумыслу ўстаноўленага і ўрачыста сьвяткаванага дагэтуль, нажалі ня мае. Затое сьвята гэта ў нашым народзе, хоць спосабамі іх, скромным і прыватным, але фактычна існуе, бо жыве і праяўляецца ў нашым народзе глыбокая да Маці любоў і чэсьць.

Праўда, вайна і расейская рэвалюцыя на чэсьці Маці пакінула глыбокія раны, а камуністычная ўлада ў Усходняй Беларусі робіць усё, каб гэныя раны паглыбіць, нішчыць сямью, як галоўны асяродак матчынага дзеяньня і чэсьці, — то ўсёжыты чэсьць і слава Маці ў народзе беларускім далей жыве і красуе.

Беларускі народ і сяньня паяе на чэсьць Маці спрадвжаю ўложаныя сабой песні, а беларускія паэты ў сваім прыгожым творстве так-жа вызначаюць беларускай Маці цалком пачэснае месца.

У зборніках беларускага народнага творства глыбокую пашану, чэсьць і любоў да Маці спатыкаем пры розных пунктах яе жыццёвай падарожы, але асабліва чула і сардэчна сваю любоў да Маці выяўляе дачка-сірата над матчынай дамавінай, у простых, але бяздонна глыбокіх словах, выражаючы несмяротныя, дыханьнем Бога авееныя, вартасці беларускай Маці.

Не асталіся ад народнага творства ў справе выяўленьня чэсьці і любові Маці так-жа і беларускія сучасныя паэты

і пісьменьнікі. Тып беларускай Маці, з усімі яе вялікімі вартасцямі, спатыкаем у Фр. Багушэвіча (Смык), у Якуба Коласа (Водгульле, Новая Зямля, Сымон Музыка), у Вінцука Адважнага (Беларускія Цымбалы, Хлапец) і ў інш.

За што прад Маткай скланяе сваю голаў народ беларускі?

Прадусім за яе бяздонную, вечна жывую й поўную пасвяты любоў да дзяцей сваіх. Сярод нязменных, сталых, заўсёды вартасных спраў на сьвеце пачэснае месца займае матчына любоў. Сярод гэтых нязменных вечна вартасных спраў ў беларускім народзе, як ідэал справядлівасці, вольнасьці і інш., матчына любоў так-жа зыхаціць сваёй красой, маральнай сілай і дастойнасьцяй.

Слава й чэсьць належыцца беларускай Маці так-жа за тое, што яна для нас сымбаль жыцця й працы. Між шмат чым іншым прыпамінае і паясьняе нам гэта хоць-бы такі абразок: жніво; несцярпная сьпека; на ніве з сяром у руках, пахіленая, зрэдка толькі выпраставаная, адраніцы да вечара жнучая, жняя-матка; вобак яе малыя дзеці, а ў «паходнай» калысцы самае найменшае, грудное.

Урэшце мімавольна скланяецца чало наша прад Маткай, як прад вогнішчам беларускага жыцця нацыянальнага. Не забываймо, што ў гісторыі нашага народу ведамыя часіны, калі народ гэты пакідалі ўсе і яго выракаліся, а вернай яму заўсёды аставалася Маці. Яна заўсёды перахоўвала беларускую мову, песню, традыцыі і верна гэта ўсё перадавала сваім дзецям, перадавала з аднаго пакаленьня на другое.

Словам, беларуская Матка — гэта асяродак лепшага, шчаслівейшага і вышэйшага жыцця нашага як у мінуўшчыне, так цяпер, гэтак і ў будучыне. Дык беларускай Маці слава!...

Dyplomatyčnaja razjezdka Lawala praz Waršawu ў Maskwu

Paśla zaklučeńnia dahaworu Francyi z Sawietami ab uzajemnaj dapratozie ў wypadku wajny, francuski ministr zahranichnych sprau Lawal razjechaў u Maskwu da balšawikoў u hości. Pa darozie ў Maskwu, zajaždžaў u Waršawu i haściu tak-ža ў Polščy.

Meta hetych dyplomatyčnych haścinaў — stwareńnie na uschodzie Eўropu sajuzu, jaki-b zabiešpiečaў supra-koj zapyniŭšy imknieńi Niamiečcy na ūschod.

Pamior Jazep Piłsudski U niadzielu 12.V. siol. a hadzinie 8 i 45 min. uwiečary pamior u Waršawie I Maršał Polščy Jazep Piłsudski

Prad śmierciaj Jazep Piłsudski byў u spowiedzi i pryniaў sakramant św. alejapamazańnia ad ks. Ul. Kornilowiča.

Jazep Piłsudski radziŭsia ў listapadzie 1867 h. u dware Zoławie, Świancianskaha paw. Radnia Piłsudskaha — heta starašlachocki rod, z daŭnych asieleny ў Wilenščynie.

Adozwa Prezidenta

Paśla śmierci Jazepa Piłsudskaha, Prezident Polščy zaraz-ža wydaў adozwu da narodu, u jakoj padajućy załobnuju wiestku ab śmierci I maršała Polščy, Jazepa Piłsudskaha, zaklikae narod da zrazumieńnia i adkaznaści pierad ducham niabožcyka i pierad budućym pakaleńniem.

Pachowiny

Urad abwieściu u ūsiej dziaŭstwie załobu aź da kanca chaŭturnaj ceremonii.

Chaŭturnaja ceremonija: Wynasiecia z Belwederu ў katedru św. Jana 15.V. U kaściele, praz dźwie nočy i dzień, niabožcyk na katafalku adwidwajuć ludzi; 17.V. paśla załobnaha

nabaženstwa i paśla wajskowej ceremonii, truna z niabožcykam, čyhunka cichim chodam, zawieziena ў Krakū; u Krakawie pachowiny 18.V.

Pawodle woli Jazepa Piłsudskaha, serca jaho maje być pachawana ў Wilni, a mazhi addany na dośledy lecarskaj nawuki.

Prykładnaja dziejnaść J. Piłsudskaha

Jazep Piłsudski budućy jašče maladym — himnazistam i studentam — uzaŭsia za pracu dzieła adradžeńnia Polščy. Zapadozrany palityčna, u 1887 h. sasłany rasiejskim carskim uradam ў Sibir na 5 hadoū. U 1899 h. uznou aryštawany i wywiezieny ў Pieciarburh, adkul z turmy ūciok i paslaliŭšysia ў Krakawie dalej wioū tajkom adradžeńskuju pracu.

Dla adradžeńnia Polščy Jazep Piłsudski i ў našym Kraju — u Lipniškach, Lidzkaha paw. — mieū tajnuju drukarniu i sam drukawaў nielehalnuju hazetu i adozwy da narodu. U 1904—1905 h. Jazep Piłsudski

ki abniaū kamandu terorystyčnaj akcyi ў Konhresoŭcy. Paśla niaūdałaj rasiejkaj rewalucyi ў 1905 h. Jazep Piłsudski ūziaŭsia arhanizawać „Stralcoŭ“, a padčas Wialikaj Wajny ūziaŭsia za arhanizacyju polskaha wojska.

U adrodžanaj Polščy zajmaŭ wysokija i adkaznyja dziaŭstawnija stanowišcy; byў twarcom ŭladu, jaki isnuje ad 1926 h., a tak-ža duchowym twarcom nowaj sučasnaj konstytucyi.

Słowam, achwiarnaja i śmiełaŭ dziejnaść Jazepa Piłsudskaha moža służyć wialikim prykładam dla adradžeńskaj dziejnaści koźnaha paniewo-lenaha narodu.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні

Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні зьяўляецца арганізацыяй агульна-народна-беларускай, рэпрэзэнтэ Беларускі Народ, бароніць ягоных правоў і разьвівае агульна-народную беларускую незалежнасьцю ідэалёгію. Складаецца Камітэт з прадстаўнікоў розных беларускіх палітычных, культурных і эканамічных арганізацыяў і інстытуцыяў. Згодна з рэгулямінам, кожны год адбываецца абнова Камітэту, у тым сэнсе, што арганізацыі, якія ўваходзяць у К-т, дэлегуюць сваіх новых прадстаўнікоў, або пацвярджаюць паўнамоцтвы старым. Сёлета абнова гэта адбылася ў пачатку м-ца траўня. Пасля абновы, 12-га траўня адбыўся Агульны Звычайны Гадавы Сход БНК у наступным парадку.

I. Адчыненне сходу.

Адчыніў Сход старшыня Я. Пазыняк. Пры гэтым сьцьвердзіў, што на залі прысутных 27 дэлегатаў ад 14 арганізацыяў і інстытуцыяў, у тым ліку і ад новапрынятых гэтым сходам у лік сяброў Камітэту — Бел. Кооп. Т-ва „Пчала“, рэд. часаніцы „Бел. Борць“ і рэд. „Пралескі.“ Па выбарах на старшыню Сходу грам. В. Войтэнкі, а на сэкратара

грам. Я. Найдзюка, быў прыняты наступны пародак дня:

- 1) Справаздача Прэзыдыюму К-ту з дзейнасьці за 1934-5 г.,
- 2) Выбары выканаўчых арганізацый К-ту на 1935-36 г.,
- 3) Бягучыя справы.

II. Справаздача з дзейнасьці за 1934—35 г.

Справаздачу з дзейнасьці Прэзыдыюму К-ту за 1934-35 год прачытаў сэкратар К-ту грам. Ул. Казлоўскі. Складалася яна з наступных трох частак:

- 1) дзейнасьць ідэалёгічна-палітычная, 2) арганізацыйная і 3) агульная сума працы.

Адносна палітычна-ідэалёгічнай дзейнасьці сёлета Нацыянальны Камітэт ішоў па лініі, якая была намечаная ад самага існаваньня Камітэту, гэта значыць па лініі акту 25 сакавіка 1918 году. Дзеля гэтага Камітэт ськіроўваў усе натугі ў бок узгадаваньня Беларускага народу, вядучы яго да хутэйшага зьдзейсьненьня Ягонай незалежнасьці.

Маючы гэта на ўвазе Камітэт: 1) сачыў і падсумоўваў крыўды, што дзеюцца беларусам, выяўляў гэтыя крыўды ўсяму Беларускаму

народу з мэтай зьвярненьня на іх увагі і абвешчаў іх культурнаму сьвету; перад крыўдзіцелямі — пратаставаў. 2) Навучаў Беларускі народ, як ён мусіць змагацца за свае правы, прыпамінаў яму абавязак трымацца горда і незалежна змагацца за сваё. 3) Падтрымоўваў гонар Беларускага народу і ягоную нацыянальную амбіцыю, г. зн. нічога ні ўкога не прасіў, не кланяўся, а толькі дамагаўся, будучы пэўным слухнасьці сваіх прыродных дамаганьняў; заклікаў да такога самага паступленьня ўсе беларускія арганізацыі і кожнага паасобнага беларуса.

Адносна арганізацыйнай дзейнасьці, дык Камітэт заклікаў беларускія ўстановы і арганізацыі, каб яны лучыліся ў Камітэце, даказываючы, што толькі ўсе салідарна і грамадна зможам змагацца за свае правы. Рэзультат гэтага ёсьць уваход у Камітэт новых сяброў: Т-ва „Пчала“, рэд. „Беларуская Борца“ і рэд. „Палескі“.

Агульная практычная праца Камітэту прадстаўляецца гэтак: агульных сходаў Камітэту адбылося два. На сходзе 28.X.34 г. была створана Камісія помачы студэнцкай моладзі, якая праявіла даволі шмат дзейнасьці.

25.II.35 г. адбыўся ўрачысты сход Камітэту з запрошанымі гасьцямі дзеля адсвяткаваньня 17-ых угодкаў абвешчання Незалежнасьці Беларусі.

Паседжаньняў Прэзыдыюму было 7. На паседжаньні 2.VIII.34 г. было пастаноўлена ўстрымацца ад высылкі дэлегата на Кангрэс нацыянальных Меншасцяў у Бэрне, ня могуць браць адказнасьці за магчымую зьмену палітыкі Кангрэсу, на што Камітэт меў многа падстаў. А дзеля таго, што Кангрэс быў 10-тым — юбілейны, дык Камітэт Кангрэсу, які юбілейнаму, паслаў прывітаньні.

На гэтым-жа паседжаньні быў вынесены пратэст супроць ліквідацыі польскімі школьнымі ўладамі Беларускай Наваградзкай Гімназіі. На паседжаньні 24.IX.34 г. Прэзыдыюм пастанаваў выслать пратэст Старшыні XV сэсы Лігі Народаў Міністру Сандлеру ў Жэневе супроць таго, што камісар замежных спраў СССР Літвінаў у Лізе заявіў, што быццам ён рэпрэзэнтэуе і беларускі народ і што быццам у СССР усе народы, у тым ліку і беларусы, маюць поўную свабоду разьвіцьця. Гэты пратэст належна ўматываваны быў высланы ў Лігу Народаў на рукі яе старшыні. На гэтым-жа паседжаньні быў вынесены пратэст супроць абавязваньня у Горадзеншчыне школьнымі польскімі ўладамі пэўнымі падпіскамі праваслаўных сьвяшчэньнікаў — законавучыцеляў, каб яны вучылі ў школах рэлігію папольску. Апрача гэтага на тым-жа паседжаньні пастаноўлена забраць публічна голас у справе заявы польскага міністра замежных спраў, што Польшча адмаўляецца выконваць міжнародныя забавязаньні абароны правоў

нацыянальных меншасцяў, — што і было зроблена.

На паседжаньні Прэзыдыюму дня 7.III.35 г. было пастаноўлена не салідарызавацца з прамоваю пасла Ярэміча, сказанаю ў Сойме 6.II.35 г. і пакінуць гэтую прамову на асабістую адказнасьць пасла Ярэміча, з прычыны таго, што ў прамове паміж іншым высказваліся думкі нязгодныя з палітычнай лініяй Нац. Камітэту.

Далей працягваў справаздачу з дзейнасьці Камісіі Помачы Незаможным Студэнтам Старшыня яе інж. Л. Дубейкаўскі, з якога відаць, што Камісія за кароткі час свайго існаваньня сабрала ўжо 170 зл. і 25 гр., з якіх 65 зл. выдана, як дапамогу студэнтам грашмі, і 42 зл. выданы на кніжкі для тых-жа студэнтаў. Апроч гэтага Камісія яшчэ мела на 8 зл. канцэлярскіх расходаў, так, што ў касе асталося 55 зл. і 25 гр.

Пасьля доўгае дыскусіі над справаздачай Прэзыдыюму, Сход прыняў да ведама справаздачу і выразіў Прэзыдыюму абсалюторыю, а так-жа прыняў да ведама справаздачу Камісіі Помачы Незаможным Студэнтам з падзякай для яе сяброў за ахвярную працу. Апроч гэтага прынята было цэлы рад іншых пастановаў, выбраны выканаўчыя органы Камітэту і прыняты праз аклямацыю рэзалюцыі, якія зьмяшчаем ў гэтым нумары на іншым месцы.

III. Зачыненне Сходу.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту, які распачаўся а гадз. 14 мін. 50 закончыўся а гадз. 19 мін. 45, пры тым старшыні Сходу грам. В. Войтанку прысутныя вынясьлі падзяку за энэргічнае і безстароннае вядзеньне Сходу.

Абноўлены Прэзыдыюм Б.Н.К.

Першае паседжаньне абноўленага Прэзыдыюму Беларускага Нац. К-ту адбылося 14.V., на якім гэты Прэзыдыюм уконстытуаваўся гэтак:

Старшыня К-ту — Я. Пазыняк, I віцэ-старшыня — інж. Л. Дубейкаўскі, II віцэ-старшыня — мгр. М. Шкелёнак, скарбнік — інж. А. Клімовіч, сэкратар — Ул. Казлоўскі.

Гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры!

Ці вы ўжо ўпарадкавалі свае бібліятэкі?

Ці папоўнілі іх новымі кнігамі?

Ці сабралі кніжкі ад прыяцеляў і знаёмых?

Ці зрабілі шафкі на кніжкі?

Ці завялі сыстэматычнае пазычаньне кніжак?

Пастановы і рэзалюцыі

Беларускага Нацыянальнага Камітэту

ў Вільні, прынятыя на Агульным Звычайным Сходзе 12-га траўня 1935 г.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні, які адбыўся дня 12-га траўня 1935 году, пасьля абновы на 1935-36 год прадстаўнікоў уваходзячых у Камітэт беларускіх палітычных і культурных арганізацыяў і інстытуцыяў, —

I. пастанавіў:

1) прыняць у сябры Камітэту Беларускае Коопэратыўнае Т-ва „Пчала“, час. „Беларуская Борца“ і час. „Палескі“, каторыя падалі аб гэтым свае заявы;

2) прыняць да ведама справаздачу Прэзыдыюму БНК-ту з дзейнасьці за 1934-35 г. і даць яму абсалюторыю;

3) прыняць да ведама справаздачу з дзейнасьці Камісіі Помачы Незаможным Студэнтам пры БНК з падзякай сябром яе за ахвярную працу;

4) адклікаць усе паўнамоцтвы даныя БНК-там грам. Ф. Ярэмічу, як паслу ў польскі Сойм;

5) адлажыць і даручыць новаму Прэзыдыюму БНК-ту разгледзіць супольна з грам. В. Багдановічам прапазыцыю гэтага апошняга ў справе справаздачы ўступаючага Прэзыдыюму і далейшай дзейнасьці новавыбранага Прэзыдыюму БНК-ту;

6) даручыць новаму Прэзыдыюму БНК-ту справу стварэньня фонду БНК-ту і апрацаваць праект зьмены рэгуляміну.

II. выбраў на 1935-36 год:

1) Прэзыдыюм БНК-ту ў складзе: старшыня — Я. Пазыняк, сябры: грам. Ул. Казлоўскі, інж. А. Клімовіч, мгр. М. Шкелёнак, інж. Л. Дубейкаўскі і ў заступнікі грам. В. Войтанка;

2) на старшыню Праваслаўнай Камісіі пры БНК грам. А. Махоньку;

3) на старшыню Каталіцкага Цэнтру пры БНК грам. Я. Малецкага;

4) у Школьную Камісію: грам-ку Л. Войцікаву і Кс. В. Гадлеўскага;

5) у Камісію Помачы Незаможным Студэнтам Беларусам: інж. Л. Дубейкаўскага, Кс. др. Ст. Глякоўскага і мгр. Я. Шутовіча.

III. прыняў праз аклямацыю наступныя рэзалюцыі:

I.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту сьцьвердзіўшы, што:

1) палажэньне Беларускага Народу ў Заходняй Беларусі пад уладай Польшчы на лепшае не зьмянілася і ёсьць вельмі цяжкое;

2) неабходныя патрэбы Беларусаў, у граніцах Польшчы, агулам і дамаганьні арганізаванага беларускага грамадзянства выражаныя дня 5.VII.33 і 23.V.34, а так-жа і раней, у рэзалюцыях Беларускага Нацыянальнага Камітэту, які рэпрэзэнтэуе гэтае арганізаванае беларускае незалежнае грамадзянства, — незадаволены;

3) зьмена дзяржаўнага ладу ў Польшчы Канстытуцыяй з 23.IV.1935 г. беларускай справы не вырашае і Беларусам, як асобнай нацыі, належна права не абазначае —

наказвае новавыбранаму Прэзыдыюму Камітэту кіравацца папярэдняй палітыкай і далей імкнуцца да зьдзейсьненьня ідэалу Беларускага Народу, выражанага Актам 25.III.1918; — заклікае ўсё беларускае грамадзянства і ўсе беларускія арганізацыі стварыць супольны фронт у дамаганьнях заспакаеньня жыццёвых патрэбаў Беларускага Народу і асягненьня для яго належнага права.

II.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту сьцьвердзіўшы, што ў частцы Беларусі акупаванай большавіцкімі ўладамі:

1) далей праводзіцца жорсткае нішчэньне духова і фізычна беларускіх культурных сьлаў і інтэлігенцыі пад відам барацьбы з беларускім нацыянальным дэмакратызмам;

2) ува ўсіх галінах культурнага жыцця і працы рашуча нішчацца праявы і элементы нацыянальна беларускія;

3) узгадаваньне беларускага народу накіравана да згубы свайго аблічча асобнае нацыі, вырачэньня свае бацькаўшчыны і замены яе фармальна ўсесаюзнай соцыялістычнай бацькаўшчынай, а фактычна Расеяй;

4) далей праводзіцца эксплёатацыя і рабунак беларускага народу шляхам пазбаўленьня яго эканамічна-матэрыяльных сродкаў да жыцця і дабрабыту —

супроць гэткай палітыкі савецкіх уладаў адносна Беларускага Народу гораца пратэстэуе.

За Агульным Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту

(—) В. Войтанка
Старшыня Сходу

(—) Я. Найдзюк.
Сэкратар

Wincuk Adważny.

Chłopiec.

Р О В І Е Ś Ї.

XI. Blytanina.

Hanula Jakubicha wielmi ustrywożyłasia tej wiestkaj, jakuju Wincus prynios z Murawanki. Joj samoj było jasna, što pušćać chłopca na śpiewy ū cerkwu było niemahčyma, ale i zabirać chłopca sa školy taksama było niemahčyma. Praz hetyja try miesiacy Wincus značna pieramianiūsia: nawiet prostym wokam možna było zaŭważyć, što chłopiec raźwiwajecca, času nia tracić i wučycatałkowa. A sam Wincus nie dapuskaŭ nawiet takoj dumki, kab pakinuć szkołu, katoraja kaštawała jamu stolki trudoŭ i ślozaŭ. Dyk što rabić?

Hanula najpierś pajšla na radu da swajho probarśča, ksiandza Marcinoŭskaha. Ks. Marcinoŭski jasna i stanoŭka rastłumačyŭ Hanuli: „Zabiraj syna sa školy, bo, widać, što jnakś ad cerkwy jaŭho nie adbaroniš! My ūsie pawinny protestawać choć hetak prociŭ taho hwałtu, jaki maskali zrabili nad našym biskupam.“

— Škoda pakidać szkołu, — biadawała Hanula: — chłopiec tak achwotna pačau wučycca. I tak trudna mnie było jaho tam ustroić...

37)

— Tahdy pomnil — pryhraziŭ ksiondz Marcinoŭski, — kali ja dawiedajusia, što twojsynchoć raz pajšoŭ u cerkwu, dyk ja adrazu wykinu ciabie z tercijarstwa i nia prymu da spowiedzi. Tut nima žartu: wybiraŭ abo adno, abo druhoje.

Užo ad taho niaščasneha sylabizu Hanula straciła lasku ū ksiandza Marcinoŭskaha. A pośle bliskaja znajomaść Hanuli z ksiandzom Hałuzaj i arhanistym Charaśuchaj dawiała da taho, što Marcinoŭski zapadozryŭ Hanulu ū bielaruskaj ahitacyi; adabraŭ ad Hanuli staršynstwa ū tercijarstwie i zabaranil wučyć dziaćciej. Wučyła dziaćciej adna Maryla Piotrowičycha, a Hanula była ū jaje tolki pamacnicaj. Adnak Hanula Jakubicha ūmieła ūsio cicha ścierpieć i nie skarżyłasia anikomu.

Horka zapłakała Hanula na ksiandzowuju pahrozu. Z susiedziami nie chaciela radzicca saŭsim, bo ūsie ū adzin holas kazali:

— Zabiraj, baba, syna sa školy! Prytym dziadźka Matusewič ćwiardziŭ swajo. — Ja-ż tak i kazaŭ, što ničoha z hetaha nia budzie! Nadarma, ty, baba, upirałasia i tolki namarnawała mnoha hrošej i trudoŭ. Treba časami i staroŭ hałowy paśluhać. Tolki adzin Kajatan Jurewič kazaŭ: — Sprawa wielmi zabłyšana, ale ty, Hanula, uspakojśia — nie haračysia! Idzi ū Murawanku, tam pahladzi, što ludzi robiac z swaimi dziećmi, ale syna zabirać sa školy nie śpiaśajśia. Z hetym zaŭsiody možna paśpieć: lahčej chatu razwalić, jak pastawić.

Moža tymčasam sprawa wyjaśnicca, ci što pieramienicca.

Kali, pośle troch dnioŭ, Hanula pryjšła z synam da inspektara, dyk wielmi ździwiliśia, što inspektar pačau hawaryć dosyć laskawa: staŭ pytać ab Zawałacy, ab darozie, zdaroŭi i h. d. A pośle ūžo staŭ Hanuli radzić, kab pazwoliła synu chadzić u cerkwu. Hanula zhody na cerkwu nie dawala. Tahdy inspektar pačau jaje patrošku pužać, ale jašče aściarožna.

— Widzicie, — kazaŭ jon, — u škole treba staršych sluhać: inspektar lepś ad was wiedaje, što možna, a što niamožna. Kali ja prykazywaju iści da cerkwy, značyć — treba iści. A jak katory wučaŭ nia budzie wučycialoŭ sluhać, dyk taki pawinien szkołu pakinuć. Inakś nia budzie nijakaha paradku. Padumaj-ža ty, baba, sama?

— Wincus pawinien was sluhać, — kazała Hanula: — ja heta wiedaju sama i chłopcu przykazała, ale ū wasu cerkwu jamu chadzić niamožna, bo jon katalik.

— Heta ničoha, što katalik: my pazwalam chadzić i piajać u cerkwie i katalikom, bo chočym zhody z katalikami. Našto nam swarycca? Swarka da dabra nie wiadzie. Kali pa zhodzi, dyk ja mahu z swaim carkoŭnym choram pajści da wasaha kaścioła i tam adpiajać carkoŭnuju službu: i nikomu ničoha za heta nia staniecca.

А. Пінчук

Сучаснае палажэнне беларускай вёскі

VII. Беларуская моладзь і польскія арганізацыі.

У кожным народзе, які жыве ў нармальных палітычных абставінах, школа і грамадскія арганізацыі маюць вялікае значэнне. Але для таго, каб школы і арганізацыі асягнулі сваю аснаўную мэту, патрэба, каб яны былі блізкімі да народнай душы, каб яны былі нацыянальнымі.

Даведзена, што школа здольна выканаць сваё аснаўнае заданне толькі ў тым выпадку, калі навука ў ёй вядзецца ў роднай мове дзяцей, бо толькі тады яна, акрамя ўсяго іншага, пазбаўляецца „казёншчыны“, каторая губіць дзіцячую душу і атручвае мазгі.

На вялікі жаль, беларускі народ належыць да ліку такіх, якія ня маюць сваёй роднай школы, ані сваёй беларускай арганізацыі. Па сканчэнні польскай школы, моладзь фактычна пакідаецца на волю лёсу.

Праўда, усильна прапагандыста, каб уступала ў польскія арганізацыі, што яна ў многіх выпадках і робіць.

Беларуская моладзь, як і моладзь наагул, мае гэтулькі сілаў, каторыя пры лепшых абставінах далася-б сыкіраваць у карысным напрамку ня толькі для самой, але і для ўсяго народу. Гэта можна было-б зрабіць толькі праз свае нацыянальныя арганізацыі, дзе яна запраўды заахвочвалася-б да грамадзкай працы, развівалася-б моральна і ўмыслова.

Калі-ж да гэтых мэтай імкнуцца арганізацыі чужыя для нас нацыянальна і духова, то згары можна сказаць, што ад працы гэтакіх арганізацый ніякіх дадатніх вынікаў быць ня можа і ніколі ня будзе, і сапраўды, так яно і ёсць.

Польскія арганізацыі на беларускай вёсцы зусім не апраўдваюць тых надзеяў, якія на іх пакладаюць польскія шовіністы. Але ў гэтай справе нахай баліць іхняя галава...

Галаўнейшым для нас ёсць тое, што гэтыя арганізацыі псуюць нашу моладзь моральна і калечаць грамадзку.

Дзякуючы пашырэнню беларускай нацыянальнай свядомасці, што асабліва ярка наглядаецца сярод моладзі, — гэтая апошняя вельмі балюча адчувае вялікую крыўду, якая творыцца беларусам пазбаўленым таго, што маюць іншыя народы.

Камуністы-ж выкарыстоўваючы ўсе недарэчнасці сучаснага сацыяльна-эканамічнага ладу, а так-жа бяручы пад увагу нацыянальныя крыўды, якія дазваляе наш народ, — амаль без вялікіх высілкаў цягнуць за сабою беларускую моладзь.

На нашых землях, запраўды, вытварыліся нейкія дзіўныя адносі-

ны, пры каторых можна нешта зрабіць выключна калі ня спосабам нелегальным, то — неафіцыйным, гэта знача, калі ня дзеючы проці існуючых законаў, то прынамсі абыходжучы ўсе ўлады.

У выніку ўсяго гэтага маем тое, што наша моладзь уступіўшы ў рады польскіх арганізацый, спачувае ня тым праграмам і лезунгам, якія прапагандуюць гэтымі апошнімі, а пераважна таму, аб чым ёй нацэптваюць камуністычныя дарадцы.

Акрамя ўсяго гэтага, дзякуючы адсутнасці рацыянальна пастаўленага грамадзкага выхавання — моладзь наша псуецца й моральна, у выніку чаго ў застрашваючы спосаб на вёсках пашыраецца хуліганства, кражы і ўсялякія іншыя злачынствы. Прапаганда бязбожнікаў таксама дае свае вынікі.

Моладзь амаль зусім не ходзіць у царкву і касцёл і наагул не выкарыстоўвае ніякага зацікаўлення да пытанняў моральнага характару.

Усё часцей здараюцца выпадкі чынных выступленняў проці хрысціянскага духавенства, маючы выразна хуліганскі характар і бязумоўна кіраваныя падземнымі, камуністычнымі сіламі.

Гэтакія наслідкі мы маем на вёсцы дзякуючы той няўдольнай палітыцы, якую вядуць польскія шовіністы і якая прычынілася да збальшавізавання і дэморалізацыі значнай часткі нашага народу.

Wyhaładźwańnie i rastreły Bielarusau u BSSR

Prybyŭšy z Sawietaŭ hram. L. Menke, ab raskazach katoraha pisali ŭ prošłym numary, — raskazwaje ab bałšawickim dziejaŭni dalej.

Bałšawiki bielarusau i ŭkraincaŭ farmalna wyhaładźwajuc: z Ukrainy zabirajuć u rasiejskija harady zbožža, a z Bielarusi wywozić bulbu. Ukraincy celymi masami iduć žabraninaŭ u Rasieju, kab tam wyžabrawać svoj chleb, a bielarusy zimoj iduć na žabraninu ŭ rasiejskija harady i tam żywialacca łupinami swajej bulby.

Hram. Menke ćwierdzić, što byŭšy kamisar ziemlarobstwa ŭ Sawieckaj Bielarusi Pryščepaŭ rastralany.

Pryščepaŭ, budući kamisaram ziemlarobstwa, nadziałaŭ sialan ziamloj i zawodziŭ chutarnyja sialanskija haspadarki. Za heta kamunisty jaho aryštawali i rastralali.

Atkrytaje piśmo

Da

Pana Školnaha Kuratara

ŭ Wilni.

PANIE KURATAR!

My, bielarusy z wioski Osawa, Wialejskaha pawietu, časta čytajem u hazetach narakaŭni Palakoŭ na toje, što ŭ Niamieččynie i ŭ druhich dziarżawach začyniajuć polskija školy i nie dajuć polskim dzieťkam wučycca ŭ ichniaj rodnej mowie.

A što robicca ŭ našaj wioscy — nichto nia wiedaje i wiedać nia choča.

My, świadamyja bielarusy, doŭha damahalisia, kab i ŭ našaj wioscy wučyli pabielarusku. U kancy skazali nam, što budzie ŭ nas szkoła ŭtrakwistyčnaja, u jakoj buduć wučyć pabielarusku i papolsku.

Pakul byŭ u nas wučyciel Dadej z swaje žonkaj, dyk staraŭsia i wučyć pabielarusku. My knihi kuplali i rady byli, što dzieťki našyja wučacca ŭ swajej rodnej mowie.

Pašla hetaha wučyciela, prysłali nowaha z Waršawy, jaki pabielarusku nia ŭmieŭ i nia wučyć. Jaho z školy zwolnili i my byli wielmi rady. Pašla jaho zastałasia jahonaja žonka wučycielkaj — tutejšaja, znaje bielarusku i mowu i choć mała, ale patrochu wučyć pabielarusku. Na miesca wučyciela prysłali wučycielku aŭ z Haličy, katoraja pabielarusku ničoha nia ŭmieje i nia choča wučyć. Jak tolki pryjechała, dyk adrazu zajawiła, što hetaha s—ha jazyka wučyć nia budzie... (pieradawańnie łajanki narodu prapuščajem — red.).

Tak, Panie Kuratar! — dažyli my takoha času, što pryjechaŭšaja wučycielka z celaha świetu, nierazumiejučaja jazyka i dušy bielaruskaj, mowu našuju, katoruju my kachajem, nazywaŭ s—aj. Heta wučycielka wučyć u škole bielaruskaj užo druhi hod.

Hetaha nichto nie hladzić, a p. Inspektar zusuŭ u našaj wioscy nia bywaje.

Panie Kuratar! My prosim, kab zabraŭ hetu wučycielku ad nas i prysłau nam druhoha wučyciela, kali nie bielaruska, dyk choć tutejšaha palaka, katory znaŭ-by nia tolki mowu, ale znaŭ i našaje harotnaŭe žyćcio.

(Podpis).

Osawa 11.V.1935 h.

=====

Бацькі Беларусы! Вучыце сваіх дзетак беларускае іраматы!

=====

U litoŭcaŭ

40 sudowych spraŭ. Nr. 30 i 31 wilenskaj litoŭskaj hazety „Viln. Rytojus“ padaŭ, što za try miesiacy (studzień, luty i sakawik) litoŭcy mieli aŭ... 40 sudowych spraŭ. U spraŭach henych byli sudžany litoŭcy, žychary badaŭ usich tych miascoŭ našaha kraju, dzie jany żywuć, jak m. Wilni, Wilenska-Trockaha paw., Świancianščyni, Lidčyni i inš. Sudy henija adbywalisia pierawažna za prašwietnuju pracu, prawodžanuju byccam nielehalna. Uzbudžala henija sprawy pierawažna palicyja.

Było-b duža pažadana, kab tak-ža ścisła rejestrawać i ŭsie padobnyja sudowyja sprawy nad bielarusami, jakija tak-ža zdarajucca dawoli časta.

Zakrywajuć školy. „Viln. Ryt.“ z dnia 15.V. siol. h. padaŭe hetkuju wiestku: „Sioleŭ 11 III. Wilenskaje T-wa „Rytas“ było atrymaŭšy z Kuratoryi piśmo, u jakim pawiedamlalasia, što z kancom hetaha školnaha hodu zakrywajucca 4 litoŭskija školy. 11.V. siol. h. „Rytas“ uznoŭ atrymaŭ pawiedamleńnie, što kančajućy hety školny hod, zakrywajucca jašče 8 škol. Takim čynam, zakryŭšy hetaja 8 škol, „Rytas“ budzie mieć tolki 3 pačatkawyja školy.“

Pałažeńnie, jak bačym, školy litoŭskaj mała lepšaje ad bielaruskaj. Hetak ciažkija warunki prašwietnaj pracy, jak dla bielarusau, tak i dla litoŭcaŭ!

Палёгкі

У сплале дзяржаўных і комунальных падаткавых залежасцяў а так-жа няплачаных складак і аплатаў на некаторыя публічныя праўныя аскурацыйныя інстытуты, прадбачаны законам з дня 26.III.35, які увайшоў у сілу дня 16 красавіка сёлета. На падставе закону Міністар скарбу мае права даваць адсрочку і раскладаць на раты а так-жа касаваць часткова ці цалком падаткавыя залежасці разам з усякімі дадаткамі — дзяржаўнымі, самаўрадавымі і іншым інстытутам публічнага права — тым, што плацяць такія дзяржаўныя падаткі: — грунтовы, ад нярухомай маемасці, ад пляцоў пад будынкі, прамысловы, дахадовы, ад маемасці, ад капіталаў і рэнт, лёкалёвы (ад памешкання), ад электрычнай энэргіі, ад убою, надзвычайны падатак ад некаторых фаховых заняццяў, вайсковы, ад спадку і даравізны, а так-жа надзвычайную даніну ад маемасці. Гэты-ж міністар азначаць распараджэннем спосаб, варункі і аб'ём палёгак, мае права перадаць скарбовым уладам сваё права давання палёгак, а так-жа мае права даваць палёгкі тым, што не заплацілі публічна-праўным інстытутам аскурацыйных (ад агня) складак, мае так-жа права абніжаць і касаваць кары за спазненне, процанты за адсрочку і экзэкуцыйныя кошты, што паўстаюць з прычыны залежасцяў у пералічаных вышэй дзяржаўных падатках, а так-жа штраф і грашовыя

— Але нашы ксандзы не пазвалajuć chadzic u cerkww, — skazała Hanula.

— Jakto nie pазвалajuć? — ździwiŭsia inspektar: — i kсандзы na heta ničoha nia skažuć; ty, baŭ, tolki naprasna wydumliwaješ na kсандзоŭ.

— Saŭsim nia wydumliwaju, ale praŭdu kažu, — hawaryła Hanula: — kсандзы i da spowiedzi za heta nia pryjmajuć, kali chto dzieciej puskaŭe pjać u cerkwie.

— Ty i heta wydumała, abo nia dobra zrazumieła, — kazaŭ inspektar. — Ja-ž tut dobra znamoŭ z dziekanam Kiškielis: jon-by mnie skazaŭ ab hetym, a jon — ničoha. Dyk skaży ty jasna, kali-ž ty čuła: hdzie, chto i jak ab hetym hawaryŭ? Čamu-ž ja ab hetym nia čuŭ?

— A wot naš ksiondz u Zawalacy — taksama...

Tut Hanula prykusila jazyk: niešta joknuła joj pad sercam. Ale inspektaru było užo dosyć i hetych abarwanych sloŭ.

— Aha! wot i dobra, — zahamaniŭ jon. — Gaspadin Śliwa, wy słyšali?

— Da, da! ja wsio słyšali! — paćwiardziŭ achwotna Śliwa, katory tut-ža siadziŭ u kancelaryi, kab być inspektaru pad rukoj.

— Tak pišćie pratakol: siekrietaria niet — pišćie wy sami, chto skazała eta ženščyna. Kak twaja famillija?

Hanula tak i spaławieła adrazu, što prahawaryła, probawała adkazacca ad swaich sloŭ, ale

inspektar nie chacieŭ z joj bolš hawaryć tolki pilnawaŭ pratakolu. Tymčasam Śliwa majstawaŭ pratakol: pytaŭsia inspektara; papraŭlau, čorkau, pierapisywaŭ i, nie pračytaŭšy Hanuli, dawaŭ joj padpisać.

— Ja niahramatnaja, — skazała Hanula.

— Postawiš tri krestika, — kazaŭ Śliwa.

— Nia budu stawić! — skazała Hanula.

— Tak i nie nužno! — skazaŭ inspektar: — my sami podpishem. Ja — dolžnostnoje lico: maja podpis čytaŭsja za dwuich świdieliej. A ty, baŭ, začem stoiš? tiebia dzieš bolš nie nužno: ty uže wsio skazała.

Hanula z hetym i pajišla. Jana wiedała, čym heta moža kсандзу hrazić. Biskupa wywieźli pad Uralskija hory, kсандza Hałuzu ŭ klaštar, a što zrobiać z kсандzom Marcinoŭskim? Serca Hanuli nia biłasia niespakojna — pračuwała wielikaje niaščasćie.

— Što ja zrabiła? — dumała Hanula: — i na što było miašać kсандзоŭ?

Hanula nia śmieła hlanuć ludziŭ u wočy. I nia wiedała, ci lepš pryznacca znajomym z swajej niaŭdačy, ci zamaŭčać i addacca na Božuju wolu. Ale i pierad Boham Hanula nia ličyla siabie niawinnaŭ i nie mahła sabrać dušy ŭ malitwie: zabywałasia, ab čym malila; jejnyja paciery rastrasalisia jak-by siečka, ci miakina. Prapaŭ son i supakoj dušy.

Wiarnuŭšysia ŭ Zawalaku, Hanula spačatku ni-

komu ab hetym niaščasći nie hawaryła. Ale Maryla Piatrowičycha skora dahadałasia, što Hanula niešta ad jaje tać i nie dawała joj supakoju swaimi pytańniami i dahadkami. Narešćie Hanula pad wialikim sakretam saznałasia siastry i raskazała ab swajej niaščasnej pamylcy. Tut Maryla zrazu užiałasia radzić.

— Treba pryznacca kсандзу Marcinoŭskamu, — kazała jana.

— A što-ž heta pamoža, — kazała Hanula: — usioroŭna, kali što budzie, dyk i tak budzie.

— Ty mnie nie hawary, — pierabiła Maryla, — bo ja tut lepš ad ciabie wiedaju. Ksiondz Marcinoŭski, jak zrazu dawiedajacca, moža pajechać da dziekana, a dziekan — razumny čławiek: mohuć usiu sprawu naprawić, pakul jašče nia pozna. A jnakš urad moža našaha probaršča wywieści ŭ Rasieju, jak wywieźli biskupa, a ty celaje žyćcio budzieš heta mieć na sumleńni. Hanula heta saznawała, ale wielmi stydałasia i bajałasia iści da kсандza pryznawacca.

— Nie mahu, — kazała jana, — prosta nohi nia jduć: ja užo praz hetaja dni tak zhryzłasia, što nie mahu ni malicca, ni spać, ni nawiet dumać. Ledź zdraŭlu — niejkaža žudać padymaje walaŭy na haławie, dryžyć usio ciela i huby lapajuć, jak u trascy. Jak ja kсандзу skažu? Ja chiba ŭimru sa stydu?

— Nu, dyk ja sama pajdu i skažu: inakš i ja budu mieć twoj hrech na sumleńni.

Roznyja wiestki

Z HAZET.

Alarm z „Kresaŭ.“ Polskija hazety nie pierastajuć pišać ab zwużywać polskasći na „Kresach.“ „Głos Narodu“ świerdzić — adpornaść polskaha elementu na „Kresach“ słabiej; polski element abiadnieŭ i nia moža dalej zmahacca; pałažeńnie abšarnikaŭ na „Kresach“ ciažkoje — nia ma nadziei ŭtrymać ucełaści dwary.

Ukraińcy ab Bielarusach. Ukraińskaja hazeta „Batykiwščyna“ piša, što ŭ sprawie palityčnaj „siarod bielarusau nia jość jašče bieznadziejna.“ Biel. Nac. K-t wyrazna trymajacca niezaležnickaj palityki; z pramowaj pasła F. Jaremiča, skazanaj u polskim Sojmie 6.II.1935 h. nie solidaryzujecca.

Dobry pryklad. Ukraińskaja hazeta „Chliborobskaja Moładz“ na swaich bačynach wiadzie prapahandu świarožasći. Hety časapis ukraińskaj moładzi zaklikaje moładz nia pić harcelki.

Heta dobry pryklad i našaj, bielarskaj moładzi.

Z POLŠČY.

Żaloba. Z pryčyny śmierci marš. Piłsudskaha wa ŭsiej Polščy zapanaŭaŭ žalobny nastroj.

Choład i śnieh. U Polščy, tak sama, jak i ŭ našym kraju, chaład i ściudzionyja daždzy. U mnohich miascach celyja wakolicy byli zasy-

kary, jakimi abkladajuć u meжах ganyh padatkau skarbowa ŭłady.

Ministar unutr. sprau, parazy-mejšy z ministram skarbu, — na padstawie gэтага закону — мае права тое самае рабіць адносна залегласцяў у самаўрадавых падатках (паўнамоцтвы могуць быць дадзены ваяводзе), а міністар грамадзкай апекі, паразумеўшыся з мін. skarbu, мае права даваць адсрочку, раскладаць на раты, касаваць часткова ці цалком залеглыя складкі і аплаты, а так-жа процанты, кары і штрафы на карысць інстытуцыяў соцыяльнага забяспечанья, пры гэтым распараджэнні, выданыя мін. грам. ап. азначаць падрабней спосаб, варункі і аб'ём даваньня гэтых апошніх палёгак.

pany majskim śnieham. Spadziaucca z hetaj pryčyny blahoha ŭradžaju.

Kamandzier wojska. Pašla śmierci Piłsudskaha na hieneralnaha inspektara armii naznačany hien. Rydz-Śmigły.

Z ZAHRANICY.

Hoład u Amerycy. U amerykan-skim štacie Illinois padnielisia bunt. Pryčynaj buntu — hoład. Haładuje bolš 200.000 narodu.

— U Zi. Št. Ameryki wialikaje biezraboccie — 10.142.000 biezrobotnych.

Biezraboccie. U Eüropie biezraboccie ŭzrastaje. Ad 1 studzienia siol. uzrasło biezrobotnych u Eüropie 2.200.000 asob. Zmienišyasia krychu biezrobotnych tolki ŭ Niemieččynie.

Zadoŭžanije Eüropy Amerycy. Jašče niasplačanych Amerycy daŭhoŭ eürapejskimi dziaŭawami — 13 miljar-daŭ 438.703.661 dalaraŭ. Polšč winawata Amerycy — 229.966.806 dalaraŭ i 63 centy.

Wajna z Abisiniijaj. Italiya ŭščiaž pasyłaе ŭ Afryku swajo wojska i hatowicca wajawać z Abisyniijaj. Abisynski car taksama nia dremie — zbroić swaju armiju i žbireje wojska. Ab hetym pryhataŭeńni da wajny majuć hawaryć dyplomaty ŭ Lizie Narodaŭ na čarhowaj sesii.

Z KRAJU.

Dwary na licytacyi. Wilenski Ziemski Bank pastawiŭ na licytacyju aŭ 440 dwaroŭ u našym Kraju, jakija — ŭsie razam — stanowiać 412 tysiać hektaraŭ ziamli.

Polskija hazety pišuć, što dla mnohich z hetych dwaroŭ nia ma ratunku ad licytacyi — abšarniki zusim žbiadnieli i nia majuć mahčymasći ad licytacyi wykupicca.

Z WILNI.

Żalobnyja dni. Ad 12 h. m. ho-rad prybrany ŭ žalobu. Heta dni pachowinaŭ Jazepa Piłsudskaha.

Kanfiskata. Administracyjnaja ŭłady skanfiskawali „Przeglad Wilenski“ Nr 9 z dn. 12.V.1935 h. za art. Rafała Mackiewiča.

Karlik. Niadaŭna pamior u Wilni Izaak Snipski, jaki byŭ wielačynioj 45 centymetraŭ. Haława jaho mieła 20 cent.

Пісьмы з вёскі

Шарашэва, Пружанскага пав. На 3-ці дзень Вялікадня ў нас было вось гэтакае здарэнне.

У поўдзень, за 8 вёрст ад Шэ-рэшэва, быў пажар — гарэў лес. У Шарашэва прыбыў ляснічы і прасіў паліцую даць помач — тушыць пажар. У той час у нашай царкве было набажэнства — вячэрняя, дык у царкве было і народу. Было многа народу і на вуліцы — каля царквы. Камандант паліцыі Скурковскі ўвайшоў у царкву і па-чаў „выпрашаць“ народ з царквы, каб ішоў тушыць пажар. У царкве падняўся шум і гоман — былі чутны словы „д'яблы, халера, маска-лі“. Народ абурыўся.

Спадзяюся, што гэтай справай зацікавіцца адпаведныя ўлады.

Праваслаўны.

Шаркаўшчына, Дзісьненскага пав. Па закону ў школах „powszech-nych“ вучылі рэлігіі ў нашай ва-коліцы павінны навуцаць дзяцей пабеларуску, што ўжо і робяць не-каторыя, як напрыклад дзіякан Шкунцаўскай царквы. Але zusim інакш робіць а. Віктар Краскоўскі, поп гэтай-жа царквы. Беларускі язык ён заве — кітайскім.

У школе вучыць паруску і цьвердзіць, што і далей будзе гэ-так вучыць.

Гэты поп так абрыд нашаму прыходу, што на'т самыя рэлігій-ныя людзі перасталі хадзіць у царк-ву, каб не спаткацца з гэтым „хрыс-ціянскім пастырам“. Той — Самы.

„Kosiu, kosiu ŭ ahlōbli!“

w. Świnka, Wiśniaŭskaj woł. Wialejskaha paw. Żywiecca nam što-raz horaj. Dy nia ŭsim. Dla pani Śpia-hlanskaha dwara, Kiarsnoŭskaj, to ča-sy nawat i ništo. Daŭniej my i nia wiedali, da jakoj partyi p. K. naležyć. Ale p. K. atrymała pasadu. Dastajeć u miesiac stolki, skolki my zwyčajna nia widzim i praz hod. I p. K. pačala „idejna“ pracawać. Na druhi dzień Wialikadnia załažyła ŭ nas „Kolo BB“, u jakoje zapisała miascowyja wučyćial-ki i niekalki ślachturnoŭ dy panskich pryslužnikaŭ, jakija za najbolšy honar ličać sabie toje, kali pan im časam z łaski ruku padaśc. P. K. kazało, što ŭ Waršawie nia wiedajuć ab tym, jak

nam tut klepska żywiecca i tamu nia mohuć nawiaści dobrych paradkaŭ. A jak budzie u Świncy „Kola“, to i tam ab nas dawiedajuca i tady pany z Waršawy pamohuć nam u hory i ad-razu palepsiać... I tolki treba zapisac-са ŭ BB... Na prezesa „Kola“ wybra-лі, jasna, p. K., jakaja budzić „bara-nić“ našych mužyckich sprau i „apia-kawacca“ imi...

My čytali ŭ hazetach, što skora buduć wybary ŭ Sojm, i wiedajem, što abiacanki p. K., — heta pieradwybar-naja ahitacyja, heta „kosiu, kosiu ŭ ahlōbli!“ A ab apiecu panskaj dobra wiedajem ad swaich działoŭ, jakija za časou pryhonu pad panskim bizu-nom paliwali swaim krywawym potam ziamlu p. K. I „apieka“ takaja nam zusim nie da hustu. Krapawa.

— Сноў, Нясьвіскага пав. Ёсьць у нас царква і касцёл. У нас жы-вуць беларусы — праваслаўныя і каталікі. У мястэчку нашым най-больш жыдоў. Кожны аўторак у нас адбываецца кірмаш. За ўезд на рынак бяруць дарагую аплату: ад каня 1 зл., каровы 70 гр., сві-ні 60 гр., авечкі 50 гр., ад пустога возу 10 гр. Людзі наракаюць за гэты дарагі рыначны падатак.

Валасныя чыноўнікі стараю-ца зацікавіць нашую моладзь поль-скай культурай, але ім гэта не ўда-ецца.

Моладзь ідзе сваёй беларускай дарсгай — польшчына да яе не прышчэпляецца. Сноўскі.

— Budsłaŭ, Wialejskaha paw. Musić skora ŭžo buduć wybary, bo i našyja Be-Be-ki zawarušyliśia kala śialan. Jany žbirajuca i naradžajuca, jak zacikawić bielaruskich siarmiažni-kaŭ wybarami. Praŭda, našyja śiala-nie wybarami ŭ polski sojm ŭžo nia cikawiacca — wiedajuć, jak jany adbywajuca! Dawiedwajemsia, što „našyja“ Bebe pastanawili žbirać śia-rod śialan składki na wybary, kab he-tak zacikawić wybarami i pakazacca pryjacielami našaha narodu.

Adnym słowam, prakonywajuć sposabl i jak widać, hetyja pany ŭžo žbilisia z pantaliku.

P.

Dr. Stanisłaŭ i dr. Jadwiha Hrynkiewičy.

Mihdalicy.

Mihdalicy heta załozy, jakija znachodziasca paabapał jazyčka. Nar-malna jany nie akazywajuca, ab ich nia wiedajem ničoha, pakul nie pačnuć zaminać. U małych dziaćci mihdalicy wielmi ča-sta wyrastajuć wialikija i to nahetulki, što začynia-juć ŭwachod u harlak nie dajuć swabodna dychać.

Henyja mihdalicy pry anhinach, pry dyfteryi mohuć być asieliščam bakteryjaŭ. Dzieła hetych woś pryčynaŭ, kali mihdalicy zawialikija, treba ich wyrazać. Biaz hetaha miecimiem biezpierastanna chwaroby horla, a pobač jašče i inšyja nadta nia-miłyja prajawy.

Aprača mihdalicaŭ pamianionych jość jašče adna h. zw. trećiaja, znachodziasca ŭ tom miescy, dzie kančajecca nasawaja padz. Hledziačy ŭ horla jaje nia ŭbačym a možam zdaśledawać pry poma-čy adumysłowa lusterka ci prosta ščupajućy pal-cam. Henaja mihdalica bywaje časam takaja wia-likaja, što zusim adharodžywaе nos ad horla i pa-wietra nia moža lučyć z nosu ŭ niżej lažačyja or-hany dychańnia. Dziecia prymušana tady dychać rotam. Narmalna pawietra prachodziačy cierz nos sahravajacca ŭ jom i tolki sahreŭšyś idzie ŭ loh-kija. Kali-ž dzicia udychaje pawietra cierz rot, prachodzić jano chałodnaе ŭ lohkiya i wyklikaje ŭ ich abo inšych orhanach dychańnia katary abo prastudu ci jašče inšyja chwaroby. Pierarosšaja trećiaja mihdalica spryčyniajacca da taho, što nioba robicca nadta vysokaj i zuby rastuć tady nienarmalna.

Nadta časta pierarosšaja mihdalica spryčynia-jacca da zapaleńniaŭ wucha, a dziakujućy henaj iznoŭ chwarobie možna ahlōchnuć. Dzieci z mihdali-cami čutka pieramučywujuca nawukaju, jany mienš zdolnyja, kiemkija, jany raźwiwajuca horš fizyčna.

Užo hledziačy zwonku možam paznać dziecia z mihdalicami. Jano, nia budućy mamentalna chwo-rym na horla, splučy mocna chrapić, udzień мае rot adčynieny i tupy wyhlad raziawieki.

Nia ždučy, pakul pryčepicca niejkaja bolšaja chwaroba, treba žwiarnucca da dochtara, kab wyra-zać mihdalicy. Aparacyja tutaka zusim niastrašna-ja, pałochacca jaje nia ma čaho.

Chwaroby nosa.

Čalawiek мае nos nia tolki dzieła čarastwa, kab pryhažej wyhlahać, nos мае svoj kruh dziej-naści. Pradusim cierz nos prachodzić pawietra, jakoje musić sabrecca tutaka i ŭžo nahretaje idzie dalej da lohkich. Dolej nos žjaŭlajacca orhanam pawochnasći, dziakujućy čamu paznajem pachi pry-hożyja, prykladam kwietak, adnačasna heny orhan aščierahaje nas, što niedzie kala nas jość škodny-ja z blahim pacham hazy, prykladam hazy ad hni-jučych arhaničnych materyjaŭ. Miž inšym dziaku-jućy nasu paznajem u pieršuju čarhu papsawanyja, niaświežyja pradukty.

Nasawuju padz wyściłaje sklizistaja pawaloka, jakaja wydzialaje z siabie skliž. Skliž henaja moža zasochnuć u nosie i robiacca tady strupy. Strupy henyja mohuć dazwańnia začynić nasawuju padz, takomu čalawieku tady ciažka dychać, i jon imk-niecca zasochšyja „smarhieli“ niejак wykinuć adtul. Dzieci robiać heta prosta kałupajućy palcam.

Kałupańnie ŭ nosie hrech nie wialiki — padu-maje niechta. Jano mo' na pahlad i tak. Adnak ŭžo adno! Pahlanieš na kaho, čto kałupajacca ŭ no-sie, hadka robiacca. Heta nieestetyčna, niapryhoža. Sprawa adnak nia tolki ŭ estetycy, takaje kałupa-ńnie moža duža blaha končycca ŭlaśniku nasa. Na rukach, ci asabliwa za nahciami, zaŭsiody poŭna hrazi a ŭ ich plojmy bakteryjaŭ. Heta nat' u tych ludziej, što myjuć niekalki разоў ruki, nia ma što i kazać ab tych, što ranicaju ledz zamočać končy-ki palcaŭ i ŭwieś dzień nie padumajuć ab tym, kab ruki abmyć. I, kryj Boža, čaj kamupadpadzie niaśčasćie dakranucca da niečaha, dzie buduć bolš zaraznyja bakteryi (jak prykladam bakteryi wuhlan-ki — čornaе karosty, abo i tak inšyje), dyk i hato-waja ŭžo zaraza. A potym ludzi dumajuć, skul i čamu hetki małady i zdarowy niespadzieŭki za-chwareŭ i pamior. A heta ŭsieńka dziakujućy ta-mu, što papeckanymi rukami „aparažniŭ“ sabie nos.

Z najčašćiejšych bakteryjaŭ, jakija henym śla-cham lučajuć u naš arhanizm, buduć bakteryi su-čotaŭ, dyfteryi, škartatyny, nadta časta rožy. Jak heta była ŭžo hutarka pry rožy, miescam uwacho-du ŭ arhanizm zarazy bywaje nos.

Mienš strašnoju chwarobaju, adnak nadta nia-miľaju, buduć krywatoki z nosu ŭ tych, čto kału-pajacca. Inšamu iznoŭ na tom miescy, dzie naj-časćiej kałupaciecie, wyraście abo badziulka abo zrobiecca wialikaja rana.

Ačyščać nos najlepš nasatkaju. Kali čto inia мае hrošaŭ na toje, kab kuplać kramnyja, čaj žonka nakroić sa staroje saročki i miecimie takija, što nia treba lepšych. Inšyja radziać, kab ačyščać nos uclahwajućy wadu. Sposab nia zusim dobry, z wadoju zaŭsiody mohuć lučyć bakteryi i zasieŭ-šy hlyboka mohuć potym bolš ci mienš paškodzić.

Inšyja ludzi majuć niejki ad pryrody nachiľ da taho, što im lohka ŭ nosie ŭsieńka zasychaje. Dyk kali strupy tyja nie adychodziać lohka, treba lepš nie pamahać rukoju a paklaść na nač kuso-čak wazaliny, lanaliny ci niejake inšaje klustaści. Ranicaju ŭsieńka razmiakčeje i lohka ačyścicca.

Pobač pierarostu mihdalicaŭ idzie ŭ nosie pierarost sklizistyč pawalokaŭ. Prajaŭlaejacca heny pierarost adnolkawa z prysutnaściu trećiaje mihda-licy. Samomu paradžić na heta dawoli ciažka, lepš tamu žwiarnucca da dochtara.

Toje samaje treba skazać ab dawoli častym žjawiščy, što pieraborka nasawaja skryŭlanaja. Za-minaje heta pry dychańni, wyklikaje častyja katary. Wylekawać moža dochtar ślacham aparacyi.

Kroŭ ciače z nasa nia tolki ŭ tych, čto ka-łupajacca ŭ jom. Nachiľ da krywatokaŭ swomy peŭnym ludziām. Swomaś henaja macnieje pad staraść, kali żyly krywiachodnyja robiacca bolš lom-kimi. Najčašćiej kroŭ sama pierastaje ciačy. Pry bolšych krywiatokach treba sieści, hoławu zakinuć nazad, klaść hanučki namočanyja ŭ chałodnaj wa-dzie na nos i na patylicu. Adnačasna paklaść pad nozdra, ci aščiarožna ŭwiaści ŭ nasawyja atworny kusočki staroha pałatna. Pasiadzieć niekalki ci nie-kalkinaccać minutaŭ.

Inšy sposab — heta ŭclahwać u nos chałod-nuju wadu z sollu ci woccam (na šklanku wady ložačku woctu ci ščopcí soli). Uclahwać treba nie-kalki разоў — da 10—15 minut.

